

REDACTOR:
DR. ALEXANDRU RUSU

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
BLAJ—JUDEȚUL ALBA DE JOS

MANUSCRISELE NU SE
— INAPOIAZĂ. —

Unitatea

ABONAMENTUL
Pe un an . . . 40 Lei
Pe 6 luni . . . 20 Lei
Pe 3 luni . . . 12 Lei
Numărul 1 Lei

Pentru inserate se plătește 2 lei de șir garmond.
La publicările ulterioare se socotește taxa jumătate.

Foaie bisericească-politică. — Apare în fiecare Sâmbătă.

Clerul și politica

de prof. Dr. Alexandru Rusu.

II.

În legătură cu articolul publicat sub acest titlu în numărul trecut, cineva mi-a atras atenția că scrisul meu poate fi interpretat într'un sens neprielnic partidului național ardelean, căruia aparțin. Din altă parte mi-s'a spus însă, că oricât de mult ași fi căutat să prezint chestiunea în cadre principiare, oricine poate să vadă că încheierile ce se impun pe urma aceluia articol merg spre partidul național.

Nici una, nici alta. Adevărul este la mijloc. Șirele din rândul trecut nu s'au scris nici contra partidului național ardelean, nici pentru acela. Ele au cercat să fixeze un punct de vedere principiar, în cadrele cărui am socotit că e bine să se desfășure activitatea politică a clerului bisericii noastre. Asta nu înseamnă, că scriitorul acestor șire nu și-ar avea părerea sa personală asupra singuraticelor partide, nici că pe urma frământărilor politice din urmă ar fi ajuns singur la o răspântie, neștind ce să aleagă. Înseamnă numai, că atitudinea politică a clerului nostru poate, și trebuie chiar, să fie privită din punct de vedere principiar, care singur poate să justifice în concret alăturarea mea, sau a oricărui alt membru al acestui cler, la cutare ori cutare partid.

Premiând acestea și urmând firul ideilor din ultimul număr, găsim că *preoțimea bisericii noastre este datoare* ca chiar și atunci, când în fața partidelor în luptă trebuie să păstreze — din motive de înalt ordin pastoral —, o binevoitoare neutralitate, să lucreze în mod pozitiv pentru ca aspirațiunile bisericii noastre să se valideze, și la o parte și la cealaltă, cât mai mult cu putință.

Frontul nostru trebuie să fie în punctul acesta unitar și de-o intransigență care nu cunoaște târguială. Și aici nu mai e vorba de a discuta chestiunea numai în principiu. Aici nu se tratează acum că dintre partidele politice care este mai favorabil bisericii noastre, ci e vorba despre *fixarea cadrelor, în cari această biserică poate mai bine să-și atingă scopul pentru care există*. O discuție pe tema aceasta nu se permite însă decât în sensul de a se preciza cât se poate mai favorabil lărgirea acestor cadre.

Adunarea națională din 1 Decembrie 1918, a cărei aniversare s'a ținut chiar zilele acestea, a proclamat între principiile fundamentale, menite a sta la temelie noului stat român, și: *„Egala îndreptățire și deplina libertate autonomă confesională pentru toate confesiunile recunoscute ale țării”*. Pe lângă cea mai deplină „libertate” a cultului, această istorică adunare națională, a proclamat deci pentru toate confesiunile recunoscute atât „îndreptățirea egală” cât și „autonomia” deplină a acestora.

Cadrul acesta îl găsim deplin mulțumitor. Fără îndoială, el admite și o stilizare mai precisă, substituindu-se „egalei îndreptățiri” cuvintele: *deplină paritate* și determinând mai deaproape conceptul „autonomiei”, dar ținând seama de faptul că stilizarea dela Alba-Iulia chiar de loc nu eschide ceace constituie obiectivul luptelor noastre politice, și mai cu seamă de împrejurarea, că în această stilizare cadrul de care vorbim nu este un deziderat al viitorului, ci *credeul unor factori politici existenți*, a celor cari au proclamat unirea noastră cu vechiul regat, preferim deocamdată această stilizare oricărei alteia.

Și dacă astfel pentru moment e bine să renunțăm și la discuția asupra unei mai precise stilizări a cadrului cuprins în hotărîrea inspirată dela Alba-Iulia, suntem în situația de-a putea spune, că acțiunea politică pozitivă ce, *între orice împrejurări*, se așteaptă dela clerul bisericii noastre trebuie să se inspire dela treimea principiului de *libertate deplină, egală îndreptățire (paritate) și autonomie desăvârșită*. Asigurarea acestor principii este o chestie de viață pentru biserică noastră și de aceea în jurul lor nici un preot al acestei biserici nu poate să între la târguială cu nime. A o face, ori nu a se interesa de validitatea lor cât mai mult cu putință, prin o conștientă educare politică a credincioșilor în această direcție, înseamnă a deserta dela o elementară datorie preoțească, care în împrejurările date — e bine s'o spunem — echivalează cu o adevărată crimă împotriva intereselor acestei biserici. Suntem de părerea, că o atare desertare poate fi chiar urmărită și pedepsită în cadrele sfințelor canoane, dar dacă în punctul acesta poate să aibă cineva și altă părere, este absolut indiscutabil, că o lucrare conștientă împotriva acestor interese este o *acțiune păcătoasă*, de care va trebui să dăm cândva seama Dumnezeuului nostru.

Acestea sunt cadrele, în cari trebuie să se desfășoare, după părerea noastră, activitatea politică a clerului bisericii române unite. Împrejurările sunt de așa, încât în tot momentul ne putem trezi în fața urnelor cari ne invită să alegem pe membrii *adunării chemate să legisereze noua constituție a țării* și de aceea am crezut, că este de datorie a acestui organ să ia o atitudine în această chestiune.

Și cu asta am putea încheia ceace aveam de gând să spunem acum în această materie. Dar găsim, că e bine să mai adăugem un lucru.

În primăvara anului 1919 clerul nostru a ținut la Cluj un congres, la care s'au întâlnit preoții tuturor provinciilor bisericești. Între hotărîrile luate din partea acestui congres, a fost și înființarea unei „Asociații a preoțimii noastre din întreaga provincie”. După cum se știe, sediul ei urma să fie Blajul și cum aceasta nu intra în combinațiile — nu căutam de ce ordin — a celui ce din o

foarte regretabilă greșală a fost ales președinte al congresului, „Asociația” aceasta n'a luat ființă nici până azi.

Lipsa unei atare „Asociații” s'a simțit și atunci, dar se simte mai ales în zilele noastre. Sinoadele bisericești adună preoțimea numai după eparhii și din discuțiile lor se eschid, prin firea lucrului, chestiile politice. Asupra acestora preoțimea noastră nu are deci nicăiri prilejul de a se sfătui împreună. De aceea găsim, că ideea unui viitor congres al întregii noastre preoțimii, care să nu se mai oprească la hotărîri ce nu se execută, va trebui neapărat să fie înviată.

Și până atunci, am crezut, că e necesar ca în aceste coloane, accesibile tuturor preoților noștri, să deschidem, prin aceste două articole, o discuție, care trebuie să lămurească, cu o zi mai curând, atitudinea politică a preoțimii bisericii noastre.

Din prilejul unei comemorări. Modesta cruce de lemn, pe care societatea de lectură „Inocențiu M. Klein” a clericilor noștri din Blaj a ridicat-o zilele trecute la mormântul lui Augustin Bunea, este un frumos semn de pioasă aducere aminte, dar în aceeași vreme și un discret îndemn, dat Blajului și întregii noastre biserici, de-a griji pe viitor mai bine de mormintele sale.

Chestiunea este actuală de altfel și pe urma cuvintelor puțin măgulitoare, cari s'au strecurat în marele organ mondial „L'Osservatore Romano” referitor la mormântul celui ce a fost pentru noi Atanasie Anghel. După cum se poate citi în „foița” acestui număr, acolo se spune, că „monumentul mic” (!) al marelui nostru apostol se găsește într-o „progaie desolată și negleasă”. Și este o rușine pentru noi că s'au putut scrie cuvintele acestea. Nu le iscălim pe deantregul, fiindcă avem impresia că cel ce le-a scris, fără să cunoască mai de aproape împrejurările noastre, ne-a făcut o nedreptate, dar ele surprind un mare adevăr, că mormântul acesta — mai ales acesta! —, ca și celelalte morminte mari ale noastre, sunt binișor neglijate.

Chestiunea unei alte atitudini față de ele, a unei necesități de-a ieși din această indolență s'a pus și în trecut mai de multe ori, dar lucrurile au rămas în vechiul făgaș. Crucea de lemn dela mormântul lui Bunea și cuvintele usturătoare ale gazetei din Roma ne silesc acum de nou să ieșim din rezervă și să cerem cu stăruință punerea unei acțiuni concrete, care să ne scosească de sub ediul acestor mustrări, cari — orice am zice — nu se pot, ori cel puțin nu se vor mai putea, para cu invocarea tradițională a trecutului nostru neprielnic pentru altfel de aranjamente.

Este o chestie de prestigiu a bisericii noastre și în aceeași vreme o chestie de educație absolut necesară a generațiilor noastre de mâine, și de aceea suntem de părere că ea trebuie să preocupe conducerea bisericii

noastre. Mișcarea va trebui să poată realiza rezultate cari să nu constituie o rușine pentru ceice suntem dator să-i dăm tot sprijinul nostru și de aceea găsim că o inițiativă particulară, oricât de bine intenționată, nu ar putea să ne mulțumească. Dacă însă corul nostru episcopesc — căci la el ne gândim —, ar declina totuși dela sine inițiativa acestei mișcări, va fi datorința altora să facă începutul.

A nu se face iarăși nimic, ar însemna că suntem bucuroși de perpetuarea unei situații, care nu odată ne-a făcut să roșim!

„Puterile trecutului“. Se știe, că în congresul național bisericesc din Sibiu d. G. Bogdan-Duică, cunoscutul profesor de universitate din Cluj, a rămas deplin izolat cu părerea sa referitoare la statificarea școlilor confesionale, hotărându-se acolo, aproape cu unanimitate, susținerea acestor școli. Nemulțumit cu această hotărâre, d. profesor s'a întors la Clujul său, și pentru a da un vot de blam celorce la Sibiu nu s'au lăsat convinși de argumentele sale, a convocat la o consfătuire pe „membrii corpului didactic de toate gradele“, supunând chestiunea învățământului confesional unei noi discuții. Dar cum această consfătuire era convocată nu atât pentru a discuta chestiunea, ci mai vârtos pentru a se lua o atitudine contrară celei dela Sibiu, câțiva profesori universitari în frunte cu d. Bogdan-Duică, au propus, iar cei prezenți au primit o moțiune, în care se spune că sunt cu trup și suflet pentru statificare, asigurând guvernul că poate conta în punctul acesta pe sprijinul devotat al „corpului didactic (!) de toate gradele“ și invitând pe „toți aderenții școlii de stat să activeze mișcarea pentru realizarea cât mai grabnică a statificării“.

Potrivit acestei hotărâri, „aderenții“ s'au și pus, dupăcum știm, pe lucru. Statificarea merge de minune! „Nu mă vreți voi pe mine, și-a zis directoratul general dela Cluj; vă vreau eu pe voi!“ Și după rețeta cunoscută, școlile noastre se desființează cu forța, sfidându-se autoritatea ambelor noastre biserici, contra cărora, azi mâine, se va ridica cu siguranță și grozava acuză, că uneltesc împotriva intereselor țării.

Lucrul acesta nu s'a spus încă pe față,

dar s'a făcut deja un mare pas spre această acuză. L-a făcut chiar d. Bogdan Duică în articolul său „Statificare“ din Nr. 17—18 (1—15 Noemvrie) al revistei „Învățătorul“ din Cluj. Ținut în cadrele hotărârii luate de-a de „cel mai devotat sprijin“ aderenților statificării, articolul acesta vorbește de confesiuni ca despre „puterile trecutului“, cari fac din chestiunea școlară o chestiune de „ambitiune confesională“, și cari nu vreau să înțeleagă că pe viitor „statul nu poate renunța la dominația școlară a conștiințelor (sic) și a deprinderilor tinerimei“. Evident deci, că d. Bogdan-Duică nu apasă în fraza aceasta asupra primului cuvânt, că adevărat bisericiile noastre ar fi fost cu adevărat puteri în viața de până acum a neamului nostru, ei ține să accentueze, că puterea lor este a trecutului, în înțelesul că, din punct de vedere școlară cel puțin, viitorul nu mai are lipsă de sprijinul de până acum al bisericii. Vorba cea: Der Mor hat seine Schuld getan, der Mor kann gehen!

Ei bine, noi credem cu totul altfel! Asupra motivelor acestei credințe am insistat și până acum în deosebite rânduri și vom mai avea prilejul să revenim. De astă dată am ținut numai să relevăm această nouă latură a luptei deschise împotriva școlilor noastre bisericești, arătându-ne mirarea, că ea a putut să fie susținută de un om de știință, ca d. profesor G. Bogdan-Duică.

Chestia religioasă și partidul național liberal. În congresul din 27 Noemvrie, ținut la București, partidul național-liberal, a votat un nou program politic, în care chestia religioasă se prezintă precum urmează:

„Toate confesiunile din România mare au dreptul la solitudinea Statului.

„Biserica ortodoxă trebuie unificată și reorganizată după spiritul statutului organic din Transilvania, îmbunătățit la lumina experienței și adaptat stărilor din România întregită și liberă.

„Biserica unită trebuie să dobândească situația la care este îndreptățită ca biserică națională.

„De asemenea trebuie să dăm tuturor celorlalte confesiuni religioase puțința ca în

cadru vieții noastre de stat, să se bucure de cea mai deplină libertate“.

Abilitatea cu care este redactată această parte a noului program liberal dovedește, fără îndoială, mult simț politic și o reală cumpănire a situației confesiunilor din noile cadre ale statului român. Asigurarea „cele mai depline libertăți“ pentru toate confesiunile țării, garantarea unei „situații speciale de „biserică națională“ pentru biserica noastră unită, și evitarea scrupuloasă a epitetului de biserică de stat, ori dominantă, pentru biserica ortodoxă, constituie neapărat un cadru mult mai avansat, decât acela pe care l-a avut acest partid până acum.

Schimbarea aceasta ne bucură, fiindcă recunoașterea „îndreptăririi“ că biserica noastră să fie socotită ca „biserică națională“ este un însemnat pas spre situația deplinei noastre parități cu biserica dominantă a țării, care singură poate satisface legitimele noastre aspirații. Ea nu ne asigură această situație, și printre șire se poate chiar cați că e vorba numai de un locșor în panteonul zeilor naționali, și pentru aceasta nici nu ne mulțumește deplin. Dar ea înseamnă, fără îndoială, ivirea zorilor unor mai juste aprecieri a mizuințelor noastre spre asigurarea parității depline.

Și deocamdată ne ajunge atât!

Spicuri.

Sub titlul „Unificarea bisericii ortodoxe“, pâr. Ion Poda, fost protopop în America, publică în „Gazeta Transilvaniei“ (din 24 și 26 Noemvrie) doi articoli, din cari găsim, că e bine să spicuiem părțile mai însemnate. Ele pun în o lumină frământările zădărnice ale ortodoxismului român pentru a înjgheba o nouă viață în sinul acestei biserici.

Îată ce scrie, între altele, pâr. Poda:

Cu intrarea Sfântului Sinod în sesiune extraordinară, se deschide din nou discuția asupra unificării bisericii ortodoxe din România întregită.

Multe s'au scris, multe s'au vorbit și multe s'au decis; cu toate acestea suntem încă departe de țintă, ori chiar mai departe decât în Aprilie 1919, când Sinodul episcopesc din Ardeal a adus prima hotărâre în privința uni-

□ □ Foiața „Unirii“. □ □

In fața străinătății.

În numărul din 17 și 18 Noemvrie c. al gazetei „L'Osservatore Romano“, organul semi-oficial al Vaticanului, a apărut — dupăcum aminteam și în nr. trecut — un bogat raport asupra vizitei făcute în vară de Nunțiul apostolic din București deosebitelor centre ale bisericii catolice din întreaga România. El cuprinde părți foarte interesante referitor la biserica noastră și cum nu ne poate fi indiferent felul cum suntem prezentați în fața străinătății, și mai ales în fața lumii catolice, am găsit că e bine să dăm mai jos, în traducere românească, părțile referitoare la biserica noastră. Restul raportului îl dăm, din lipsă de spațiu, numai în rezumat.

Partea primă a raportului descrie în linii mari drumul triumfal al Nunțiului, mănecând din greutățile cari trebuiau înlăturate din calea acestei călătorii, pentruca ea să fie ceea ce se intenționase: o orientare la fața locului „asupra condițiilor religioase din diferitele regiuni ale acestei țări, foarte interesante din multe puncte de vedere în reculegerea sa de după războiu“. Se arată apoi pregătirile frumoase ce s'au făcut în toate locurile, pe unde avea să treacă ilustrul reprezentant al sf. Părinte al Romei, insistân-

du-se mai cu seamă asupra împrejurării, că însuflețirea pentru a da acestui eveniment un cadru cât mai serbătoresc, uiaise sufletele tuturor catolicilor de orice rit și naționalitate.

„După toate rațiunile, continuă raportorul, prima vizită trebuia să se facă Scaunului mitropolitan. Și de fapt Nunțiul s'a îndreptat dela București direct la acest Blaj, numit Roma Transilvaniei, un foarte vechiu centru de artă și de cultură, și mai presus de toate de eredită și de viață catolică, unde, în mijlocul unui moian de drapele pontificii și românești, într'o adevărată grădină de flori, salutat cu imnul papal și cu nespuse ovațiuni, Nunțiul apostolic fu primit de toate autoritățile civile și bisericești; afară de aceasta a fost remarcabilă primirea tinerimei entusiaste, a elevilor tuturor școalelor, aranjați dealungul drumului impunătorului cortegiu. În catedrala venerabilă, pe frontispiciul căreia se putea citi, în italiane, inscripția artistică „Evviva il Nunsio“, Mitropolitul Mgr. Sucișu ținu în limba română un înălțător discurs, căruia Nunțiul i-a răspuns în limba latină, punând în lumină gloria catolică a Blajului. Urmă apoi vizitarea instituțiilor de cultură, între cari Biblioteca centrală, și de binefacere cum e Orfelinatul diecezan, așezat din munificența lui Benedict al XV-lea în splendidul castel al conților Wesselényi. Tinerimea școlară salută pe Nunțiul prin o impunătoare reprezentație gimnastică în piața principală“.

Se arată apoi căldura cu care a fost primit la Alba Iulia din partea episcopiei latine de acolo. După vizitarea instituțiilor de cultură de aici se amintește vizita făcută la „Casa mică și săracă, dar mare și ilustră în istoria bisericii, unde a trăit sufletul nobil al inspiratului episcop Athanasie, care în 1699 a mijlocit fericita revenire a atâtor conaționali de ai săi la biserica Romei“.

De aici Nunțiul e trecut la Iași, Galați și Brăila, pentru a se întoarce apoi de nou spre Ardeal, venind cu vaporul „Regele Ferdinand“ spre Timișoara. Pretotindemi, dar mai ales aici în Timișoara raportul încrește scene pline de cea mai curată însuflețire.

N'au lipsit, urmează raportul, atari manifestări nici la Lugoj, unde serviciul de ordine s'a dovedit neputincios față de uriașa mulțime, și unde s'a arătat o frumoasă unanimitate de simțeminte și magii între toți ereticii deosebitelor confesiuni. Afară de alte funcțiuni și vizite îndatinate, Nunțiul asistă la Teatrul orășenesc, din loja regală, la un concert de gală dat în onoarea lui, încheiat cu imnul papal, care a fost ascultat și aelamat în picioare de toți fără de deosebire“.

La Oradea-mare biserica latină și română unită îi fac primiri deosebite: deoparte episcopul Széchenyi, iar de alta Mgr. Stan, vicarul episcopal român gr. catolic — după moartea

fieării. Și dacă mâine s'ar declara unificarea înfăptuită prin toate voturile membrilor Sfântului Sinod, și dacă s'ar întări hotărârea cu cele mai strajnice peceți, tot numai acolo rămânem unde am fost și suntem...

Orice unificare sau centralizare bisericască înseamnă depărtarea dela matca pe care curge râul vieții, dela drumul croit de flul teslarului din Nazaret.

De ce dar atâta înțepire cu unificarea, într-o vreme când capii bisericilor și toți cei cu tragere de inimă către poporul nostru atât de rămas înapoi ațora, ar avea lucruri mai mari de făcut?

Nu vede nimeni că bisericile noastre-goale? Oamenii cu carte s'au depărtat și se depărtează zilnic de biserică, pentru că ortodoxismul s'a prins de mult de grumazi cu știința atât de dulce, atât de frumoasă și înălțătoare. Muncitorimea dela orașe a părăsit-o, căci vede în ea o agenție a clasei stăpânitoare. Acum încep s'o părăsească și țărani. Ei sunt sătui de posturi, de sărbători, de legări și deslegări, de canoane și siujbe „de deochi“, „de jaughieri“ și de blestemuri împotriva duhurilor de tot soiul și a viermilor și jivimilor.

Unificare administrativă și legislativă ne trebuie nouă între astfel de împrejurări? Nu! Va pune unificarea zăgaz întinderii seetelor? Va aduce unificarea înapoi pe ceice au părăsit biserică, fie din una sau mai multe motive? Va putea unificarea să împreune din nou pătura noastră de sus cu cea de jos în fața aceluiași altar? Va putea unificarea să răsădească din nou în sufletul mulțimilor respectul și stima pe care o aveau față de rânduelile și fețele bisericăști, în trecut?

Cam mai ba.

De aceea zie iarăși: nu de unificare avem lipsă, ci de un nou ortodoxism, o nouă biserică, o nouă vicașă, un nou duh! Un avânt de dezvoltare poate da bisericii ortodoxe numai unificarea sufletească.

Sfântul Sinod, între alte multe, a decis în sesiunea de primăvară forma îmbrăcămintelor preoțești și regularea musteșilor și a barbei. Părinții noștri bisericăști caută eu tot dinadinsul să dea o „înfrățire dumnezeiască“ exterioară slujitorilor dela altar. Dar dela barbă și până

la „înfrățirea dumnezeiască“ înuntrică a preotului și mai cu seamă a poporului sredincios, este o distanță foarte mare.

Accastă distanță e rezultatul nizuițelor continue de-a face din biserică o mașinărie administrativă în loc de instituție morală; de-a preface religia socială creștină într-o sectă clericală, și de a înlocui spiritul ei cu speculația politică...

De aceea se golesc bisericile, de aceea se destramă tot mai mult vicașă morală și de aceea ne înspăimântă gândurile unui viitor apropiat, când, fără să fim bine înzestrați cu lumina și armele științei, vom rămânea și fără tăria, pe care ne-a dat-o până acum religia...

Revistă bisericească.

În 24 Noemvrie c. eorul episcopesc al bisericii noastre a ținut la București împreună cu episcopii romano-catolice dela noi și din vechiul regat o conferență episcopescă prezidată de Nuntialul papal Mgr. Marmaggi. Din conferență nu s'a dat nici un comunicat, dar după știrile cari au ajuns în gazetele din capitală, conferența s'a ocupat mai ales de chestiunea fondului religios al bisericii catolice, care are pe teritoriul român înseamne teritorii. S'a decis să se ia toate măsurile pentru ca acest fond să treacă dela stat în administrarea bisericii. O delegație de 4 episcopi, în frunte cu pâr. mitropolit Vasile, s'a și prezentat încă în 26 Noemvrie M. S. Regelui Ferdinand, pentru a solicita sprijinul lui în această direcție. De aici i-s'au dat toate asigurările și astfel se speră, că chestiunea se va aranja destul de curând în sensul dorit de biserică.

În „Telegraful Român“ din 25 Noemvrie asesorul Lazar Triteanu are un energie articol împotriva nesocotitei acțiuni de „distrugere a școlilor confesionale“, pusă la cale din partea guvernului. În timpul din urmă s'au statificat, după cunoscuta rețeta ilegală, în județul Sibiiului peste 50 de școli ortodoxe cu circa 80 învățători și faptul acesta îl face pe autor să încheie cu cuvintele, că „cine lucrează astfel nu este prieten poporului român“.

mică împrejmuire de oimitir, sac osemintele lui Atanasie, a dorit să se roage în apropierea lor. În progadia desolată și negleasă, sub un mic monument nou alb, însemnat cu o scurtă dar grăitoare inscripție, așteaptă marele apostol glorios la taviere, întâiu pe aceea a sufletului religios al poporului său, iar mai apoi pe aceea a rămășițelor sale pământăști. Aici îngenunchiă și se rugă în liniște solemnă, pe care vizitatorii din jurul lui a păstrat-o în sufletul lor adânc mișcat. S'a putut apoi vedea Nuntialul sărutând cu căldură marmura rece în numele vicariului lui Hristos. Nimeni nu și putu reținea atunci lacrimile...

Foarte mișcătoare sunt și impresiile rămase pe urma vizitei făcute în catedrala latină a episcopului Mailath, la mormântul lui Ioan Corvinul, marele apărător al creștinătății, precum și cele referitoare la abjurarea schismei a unui tânăr bine situat din Chișineu, întâmplată în capela călugărițelor din Iași. Școlile acestor călugărițe au circa 1000 elevi.

Un alt moment important este atențiunea și prevenirea de care s'a bucurat Nuntialul pretotindeni din partea autorităților civile, începând dela M. S. Regele și minister până la cel din urmă funcționar, cari toți l-au încurajat cu onorurile cuvenite. Deosebit se remarcă acențele sincere și pline de credință ale prefectilor uniți din Careii-mari și Dej,

În 21 Noemvrie, ziua aniversării a 68-a a nașterii Papei Benedict al XV-lea, sf. Părinte a ținut obișnuitul *Consistor secret* de toamnă. În alocuția adresată din acest prilej Cardinalilor, pe care vom publica-o în întregime în numărul viitor, Papa denunță toate convențiile (concordatele) încheiate cu statele, a căror situație s'a schimbat în cursul războiului, arătându-se gata a încheia altele cu puterile cari vor găsi că e bine, să se apropie în acest scop de dânsul. Le pune însă dela început în vedere, că „nici de cum nu va admite, ea în aceste convenții să se strecoare ceva ce ar fi străin de demnitatea ori de libertatea bisericii“.

După îndelungate efortări și după aprinse discuții, în cari ardelenii au ținut să afișeze și primejdia ce i-ar amenința din partea bisericii noastre, *Sinodul bisericii ortodoxe* a ajuns totuși la un acord. E vorba, că în mitropolia Ardealului „se va menține congresul mitropolitan până la regulara definitivă a chestiunilor pendinte de vechea ordine de drept de pe teritoriul acestei mitropolii, asupra cărora se va rosti la timpul său congresul național bisericesc“. Un acord s'a găsit (noi știm însă că s'a impus de guvern!) și privitor la alegerea chiriarhilor din Ardeal. Votul s'a dat pe față și atunci s'a văzut, că Ardelenii nemulțumiți cu acest rezultat contrar hotărârilor luate la Sibiu, s'au abținut dela vot. — Cum vedem „unificarea“ se face eam greu și în jurul ei va mai fi încă multă bătaie de cap. Dar cu toate acestea, ortodoxismul român se avântă la ideea „unui sinod ecumenic“. Magna petis Phaeton!

Zilele din 25—29 Maiu 1922 vor aduna la Roma pe reprezentanții bisericii din toate părțile lumii pentru a participa la *congresul euharistic internațional al 26-lea*. Ultimul s'a ținut în 1914 la Lourdes, și iată că conducătorii acestei mișcări, în frunte cu prezidentul ei, episcopul Heylen din Namur (Belgia), au găsit, că e timpul să se reîncape frumoasele zile de înălțare sufletească, cari au fost în trecut aceste congrese. Sub prezidiul monsignorului Iosif Palica, arhiepiscopul titular din Filippi, un comitet central a și început pregătirile pentru congres și mișcarea agita deja și provincia. — Să sperăm, că și biserică se va

Mgr. episcop Radu, sfârșit în mod tragic anul trecut la atentatul dela Senat —, care a ținut să reîmprospeteze grațitudinea și fidelitatea catolicilor ritului său“.

De aici Nuntialul trece la Careii-mari și Satu-mare, pentru a vedea pe octogenarul episcop belnav Boromissza, trecând apoi la „Gherla“, unde l-au primit sub o puternică poartă triumfală. Discursul episcopului, Mgr. Hosau, care a revocat istoria catolicismului în România a fost o strălucită încheiere a omagiilor aduse de România sfântului Părinte, în persoana Nuntialului său“. Ultima etapă a acestei călătorii a fost Clujul, de unde s'a întors la București.

A doua parte a raportului, intitulată „Epizeade semnificative“ grupează momentele mai însemnate ale acestei călătorii după anumite puncte de vedere centrale, unite prin tendința de-a releva tot ce poate să illustreze spiritul, care a stăpânit pe eredințioșii catolice și chiar de altă lege din diferitele părți ale țării față reprezentantul sf. Părinte al Romei.

Astfel revine înainte de toate asupra vizitei făcute la „locul sfințit prin episcopul Atanasie“ dela Alba-Iulia. Încăpăt de un mare număr al Românilor uniți de aici, Nuntialul a rămas adânc impresionat în fața locuinței umile dar glorioase a marelui apostol român. „Și aflând, spune raportorul, că aici aproape, într-o

atențiunea deosebită a prefectului din Iași și sollicitudinea nespuse de afectuoasă a consiliului orășnesc din Cluj.

Un punct deosebit al raportului îl formează *insufletirea cu care a fost primit din partea poporului*, insistând mai ales asupra scenelor petrecute la Timișoara episcopului Mgr. Glattfelder, unde „mulțimea a desprins caii dela trăsură ducându-l în triumf până la gară“, și la Lugoj, unde se remarcă cuvintele „deosebit de înflăcărate ale părintelui Dr. Birlea“, rostite în cadrele concertului dat în piață.

Sub titlul „*Omagii unanime*“ se încrează faptul, că afară de eredințioșii bisericii catolice pretotindeni i-s'au adus omagii și din partea reprezentanților altor confesiuni: luterani, calvini, jidovi, dar mai ales ortodoxi. Astfel în Lugoj, pastorul luteran l-a bineventat mâncând din cuvintele „Binecuvântat este cel ce vine întru numele Domnului“, iar protopopul ortodox a spus, „că împreună cu eredințioșii săi simte în sufletul său măreția catolicismului“. Firește, nici Mgr. Marmaggi nu a rămas dater cu dovedirea sentimentelor sale de afecțiune față de reprezentanții altor culte, și în deosebi a cultului ortodox. Un bun prilej i-s'a oferit la Oradea-mare, unde spre marea surpriză a ortodoxilor de acolo, cari priveau această călătorie ca o demonstrație politică și antiortodoxă, „a

ști folosi de acest prilej pentru a face la primăvară un impunător pelerinaj la Scaunul sfântului Petru.

Vestita telegramă adresată sfântului Părinte din partea lui De Valera, pe urma căreia era să se întrerupă tratativele dintre guvernul englez și Irlandezii sîm-feiniști, are următorul cuprins: „Poporul Irlandei a citit adresa îndreptată de către Sfinția Voastră către regele Angliei și apreciază interesul deosebit și grija părintească care a inspirat-o. Vă mulțumesc pentru aceasta și are încrederea, că echivocurile cuprinse în răspunsul ce Vi-s'a dat în numele regelui George, care strecoară bănuiala, că greutățile ar fi de partea Irlandei și că aceasta ar datora bunăstarea sa regelui Angliei, nu vor putea induce pe Sf. Voastră în rătăcire. Independența Irlandei este proclamată formal din partea reprezentanților legitimi ai poporului irlandez și ea este ratificată prin plebiscitul care a urmat. Greutățile sunt între Irlanda și Britania și cauza lor stă în aceea, că conducătorii Britanici au creat să-și impună părerea lor Irlandei și să despoaică cu puterea brută poporul de libertatea, care este dreptul său natural și o moștenire străveche. Noi dorim să trăim cu poporul Marelui Britanii, ca și cu toate celelalte popoare, în pace, dar chiar perseverența în prigonire și în martiriu, care a dovedit alipirea neastămutată a poporului nostru la credința părinților săi, dovedește că și alipirea la libertatea națională este un adevăr și nici o cumpănire nu va putea să-l facă să renunțe vre-odată la dînsa”.

Intr'o scrisoare adresată episcopilor catolici ai Bavariei, sf. Părinte al Romei îi felicită pentru solitudinea arătată față de „chestia de capitală importanță a școlilor confesionale”, spunând între altele, că „toți sunt datori să grijească ca religioșii și sfînta credință să nu sufere nici o scădere în sufletul miilor de tineri... căci o instrucțiune care nesocotește religia... nu poate forma decât o generație, care ca mâine va tinde spre subminarea a toate”.

Știri mărunte.

Personale. Marți, în 29 Noembrie, I. Preasfinția Sa mitropolitul Vasile s'a reîn-tors din București la reședință.

— Comandantul marelui legiuni cercetășești, A. S. Principele moștenitor Carol, a acordat diui

vizitat și pe episcopul Ciorogariu, unul dintre victimele atentatului dela Senat”.

De încheiere se remarcă de nou felul deopotrivă de călduros cum a fost primit din partea singuraticilor naționalități, insistîndu-se asupra influenței binefăcătoare din punct de vedere politic și de stat, pe care a avut-o această călătorie a reprezentantului supremului cap al creștinătății. Deosebit se accentuează însuflețirea conaționalilor italieni din Galați și Brăila, cari au făcut din zilele petrecute de Munții la dînsii adevărate zile de praznic, a căror amintire nu se va șterge curînd din sufletul lor.

Reîntors la București, cu cele mai plăcute amintiri de pretotindeni, Nuntial apostolic s'a declarat deplin mulțumit cu experiențele câștigate în cursul acestei obositoare călătorii, fiind în bună speranță, că însăreținerea primită de-a reprezenta cu rezultat pe sf. Părinte va putea să și-o împlinească, și de aici încolo, spre mulțumirea tuturor.

prof. Coriolan Suciu, comandantul cohorții cercetașilor noștri din Blaj, pe un an de zile „Virtutea cercetășească”, prevăzută, în art. 70 al regulamentului, pentru: „activitate deosebită, pentru mare iscusință, pentru fapte de vitejie și de sacrificiu de sine”.

M. S. Regina către Români din America. Gazetele din București au anunțat, că M. S. Regina are de gând să plece în America pentru a fi de folos țării noastre împotriva celor cari și-au pus de gând să ne hulească țara în lumea dolarului. Știrea aceasta se confirmă acum, căci iată ce autograf a trimis de curînd Românilor noștri de acolo: „Din îndepărtata Dvoastră patrie Vă trimite Regina țării aceste cuvinte: Inima mea se îndreaptă întotdeauna în duioasă amintire spre toți fiii țării mele, cari toți îmi sunt dragi și sunt mîndră de acei care într'o țară străină depun munca lor pentru clădirea statului nostru. De va veni Regina în America veți fi printre cei dintâi, pe cari va dori să-i vadă”.

Locale. Măine, Duminică, intrarea în biserică, va predica în catedrală p. Inlu Maior, profesor secundar.

— Însoțit de cunoscutul publicist Vasile Stoica, profesorul american Clark, venit în Ardeal spre a cerceta situația minorităților, a vizitat Miercurea trecută și Blajul nostru, fiind oaspele Escalenței Sale p. mitropolit Vasile. A văzut toate instituturile noastre de învățămînt, arătînd un deosebit interes față de biblioteca centrală. De aici a plecat la Sibiu unde va lua contact mai ales cu reprezentanții autorizați ai confesiunii luterane.

— Miercuri, în 30 Noembrie, clericii seminarului nostru teologic, au ieșit, în frunte cu superiorii institutului, la mormîntul lui Buna, pentru a prăznui a douăsprezecea aniversară a morții lui. Din acest prilej mormîntul părăsit de până acum s'a însemnat cu o frumoasă cruce de lemn, cumpărată pe cheltuiala societății lor de lectură „Inocențiu M. Klein”. Rugăciunile le-a citit Mgr. Ștefan Roșianu, profesor și duhovnic, iar clericul Ioan Oltean a rostit un frumos cuvînt ocazional.

— Ziua de 1 Decembrie s'a scurs anul acesta, pe urma suprimării ei dintre serbătorile naționale și școlare, fără nici o mișcare mai însemnată. Nici măcar o liturghie oficială nu s'a ținut pentru cei ce ne-au pregătit memorabila adunare din 1918. Doar câteva flamuri naționale arborate pe institute ne-au amintit de ziua mărețului act al Unirii! — Și cînd ne gândim la înălțătatea sorbare din anul trecut, găsim că nu era tocmai necesar, ca Blajul să se supună fără discuție unei ordonanțe, care nu ține seama de împrejurările și... de sufletul nostru.

Un binefăcător cultural. D. I. Bibicescu a dăruit liceului din Tarnu-Severin o bibliotecă de 80 mii de volume. Din acest prilej d. Iorga serie un frumos articol în „Gazeta” dela Brașov, în care amintind, că această bibliotecă „e opera de răbdare, de inteligență și de sacrificiu a unei vieți întregi”, spune Severinilor, că primind acest tezaur „n'au numai datoria de a-l instala, de-a-l cataloga și de-a-l închide în rafturile frumos lustruite”, ci, mai vîrtos, „de-a-l și întrebuința”.

„Frăția muncioasă română”. După modelul altor societăți similare, între care și cunoscutul „Siebenbürger Karpaten-Verein” al Sașilor noștri, s'a înființat de curînd la Cluj prima societate turistică română, sub numele din fruntea acestor șire. Inițiativa o au cătiva profesori dela universitatea de acolo, în frunte cu dd. Racoviță, Moldovan, Borza, Stanciu și alții, cari sunt o puternică garanță, că turismul român va fi pornit într'o direcție sănătoasă. Guvernul a pus la dispoziția ei 150,000 lei și astfel existența îi este deplin asigurată. În curînd se vor lansa apeluri pentru înscrierea de membrii, cărora le dorim rezultatele cele mai frumoase.

Salare preoțești. Cancelaria arhiepiscopială ne roagă să avizăm Ven. Cler, că asignarea salarelor pe lunile August și Septembrie a sosit zilele trecute. Acum se lucrează la tipărirea cercularului și pînă la sfîrșitul acestei săptămîni fiecare preot va putea să aibă avizul referitor la suma de ridicat.

Cîteva date statistice asupra Ardealului. Sunt datele cele mai nouă, adunate și prelucrate acum de curînd. Ardealul are cu totul 4244 comune, cu un total de populație de 5,208,345 suflete. După naționalitate ea se împarte în: 2,974.251 (52.12%) români; 1,378.186 (26.46%) unguri; 513.790 (9.87%) germani; 190.943 (3.28%) evrei; 170.468 (3.18%) alte naționalități. Teritoriul cultivabil e de 3,285.392 jugăre; păduri și munți 3,644.727 jugăre; vii 51.166 km². Vite cornute sunt 1,934.004; cai 338.657; oi și capre 2,790.191; porci 1,032.876. Deosebit de instructiv este faptul, că din 1780 întreprinderi comerciale numai 465 și din 1963 de întreprinderi industriale numai 261 sunt românești.

O supărare neînțeleasă. Noul organ din Brașov „Carpații” e supărat pe noi, căci iată se serie în numărul său din 25 Noembrie: „Apare la Blaj, de 31 ani, sub numele Unirea, o foaie bisericească-politică. Numai împreunarea acestor două cuvinte prin trăsătura de unire îți spune, că foaia aparține unei propagande politice și că biserica e numai un mijloc. Foaia este totuși... românească; însă propaganda pe care o face nu tot așa. Căci în vremea, în care întreg neamul românesc trăiește bucuria unirii, „Unirea” din Blaj propovăduiește desbinarea între frați. O asemenea foaie, în vechiul regat, cu tot levantismul, bizantinismul și bacșișul de acolo, n'ar fi tolerată nici 31 de minute”. — Ați înțeles? E strașnica soră! Și-i gade mîndru de tot! O recomandăm deci binevoitearei atențiuni a preoțimeii noastre, șoptindu-le la ureche, că nu poate să aibă alt motiv de supărare decît că, într'un număr trecut, am ridicat puțin vîlul „independenței” sale, spunînd că este „independentă în scasul Gazetei Ardealului”. Dar, mi-te, să fi spus, că este o gazetă a guvernului! Ne-ar fi înghițit de sigur într'o lingură de apă!

Urmările bolșevismului rusesc. Se știe, că bolșevismul a adus asupra Rusiei cea mai cumplită plagă, a foametei. Victimele pe cari le cere această rușine a Europei veacului XX sunt înspăimîntătoare. Cifra lor a trecut, după însuși oficiul bolșevic „Pravda” binișor peste 4 milioane, și după un apel recent al lui Gorki nu mai puțin decît 35 milioane de Ruși sunt pe pragul morții. Și scăparea pare-că nu vine de nicăieri!

Un antimis al lui Atanasie Anghel a descoperit p. ascor dela Sibiu, Matei Voileanu, în arhiva consistorială de acolo. Este un antimis dat la 1698 bisericii din Cetatea de Baltă, care poartă următoarea inscripție: „Jertfelnicul dumnezeesc, peste care se obrișesc dumnezeieștile slugbe. Blagoslovitu-s'au și s'au sfințit de Preasfințitul mitropolit Atanasie al mitropoliei Belgradului și s'au dat... în zilele Măriei Sale Craiului Leopold Iosif 1698”.

Conferințele „universității libere” din București s'au inaugurat, în ziua de 22 Noembrie, cu conferința dlui Mircea Florian despre „Raporturile dintre știință și religie”. Ele se vor urma zilnic pînă la 31 Decembrie, anunțînd o întregă serie de conferințe din cele mai interesante. Dintre ele mai amintim: filosofia creștinismului (Alice Voinescu); problema filosofică și dumnezeirea (Mircea Djuvara); teoriile lui Einstein (Traian Lalescu) și altele.

Abolvenții (militari) din 1917 (Aprilie) ai liceului din Blaj sunt rugați să comunice adresele lor dlui Enea Popa student în drept — Cluj (Căminul studențesc).